

OJCZYŻNA OČALONA

Andrzej Nowak, *Ojczyzna ocalona. Wojna sowiecko-polska 1919–1920*, Kraków 2010, ss. 167.

Pod takim właśnie tytułem, z okazji kolejnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, krakowskie wydawnictwo Biały Kruk przygotowało piękny album. Autorem tekstu jest prof. Andrzej Nowak. Badacz i znawca Rosji oraz stosunków polsko-rosyjskich w pasjonującej opowieści o latach 1918–1920 wprowadza czytelników zarówno w międzynarodowe kulisy polskiej wojny o granice, jak również przedstawia jej przebieg. Otrzymujemy w ten sposób wielką panoramę wydarzeń oraz idei, w której rozgrywały się działania wojny sowiecko-polskiej.

Z punktu widzenia prawa międzynarodowego Polacy odzyskali niepodległość w roku 1918, ale to nie znaczy, że już wówczas mogli przystąpić do budowy swego państwa. Nieokreślony był jego obszar, gdyż konferencja pokojowa w Paryżu ustaliła jedynie kształt zachodnich granic Polski. Kwestię granic wschodnich pozostawiono otwartą, co wynikało między innymi z niejednoznacznej polityki Zachodu (przede wszystkim Francji i Anglii) w odniesieniu do Rosji białej i bolszewickiej.

Toczyła się wojna o losy Polski i Europy, wojna o granice i o ducha. Marsz na Zachód armii bolszewickiej miał zapewnić światowe zwycięstwo komunistycznej idei i praktyce. Lenin był tego pewien. I to on zaczął tę wojnę.

Polityczne i wojskowe zwycięstwo nad sowiecką Rosją zawdzięczmy przede wszystkim mądrości i przenikliwości Józefa Piłsudskiego, który w rozgrywce z Leninem wykorzystał wszystkie swoje przedwojenne i wojenne doświadczenia oraz znajomość Rosji. Naczelnik miał do dyspozycji armię wiernych dowódców i ludzi, którzy, choć zmęczeni trwającą już szósty rok wojną, wywalczyli zwycięstwo szablami i bagnietami.

Album, siłą rzeczy, nie może przedstawić pełnej monografii zagadnienia, ale Andrzejowi Nowakowi znakomicie udało się pogodzić akademicką wiedzę badacza z szeroką frazą narracji, dzięki czemu merytoryczna strona książki może zaspokoić najwybredniejszego czytelnika.

Na ilustracyjną część albumu składają się fotografie z okresu walk o niepodległość i międzywojennego, reprodukcje obrazów Jerzego Kossaka oraz ilustracji książkowych Juliusza Kossaka, mapy i zbiór współczesnych fotografii z Ossowa. Zapewne z powodu skąpego materiału ilustracyjnego ukazującego działania wojenne z 1920 r., sięgnięto po fotografie, które dokumentują odbywające się rokrocznie od lat dziewięćdziesiątych działania grup rekonstrukcyjnych, odtwarzających decydującą w przebiegu wojny polsko-bolszewickiej bitwę pod Ossowem. Ciekawa jestem opinii czytelników, czy bardziej przemówiły im do serca obrazy Kossaków czy zatrzymane w kadrze działania rekonstruktorów.

Album *Ojczyzna ocalona* jest bardzo cennym przedsięwzięciem wydawniczym, łączy bowiem znakomity komentarz historyczny z atrakcyjną formą graficzną.

BARBARA POLAK

